

ТОМІЛІН Сергій Аркадійович (07(19). 10. 1877, м. Сувалки, нині Підляського воєводства, Польща — 19. 07. 1952, Київ) — лікар-гігієніст. Доктор медичних наук (1936, без захисту дисертації), професор (1926). Навчався у Військово-медичній академії у Санкт-Петербурзі (1895—99, відрахований з політичних причин), закінчив Московський університет (1901). Того ж року вступив до Лазаревського інституту східних мов, 1902 — до Санкт-Петербурзького університету для отримання освіти орієнталіста, але через відсутність коштів змушений припинити навчання. Працював військовим, земським та санітарним лікарем. Брав участь у 1-й світовій війні. Неодноразово перебував у закордонних наукових відрядженнях, зокрема з метою вивчення організації санітарно-гігієнічної справи. 1919—20 та 1922—30 — завідувач статистичного відділу Народного комісаріату охорони здоров'я УСРР. Ініціював проведення санітарно-демографічних обстежень УСРР, публікував єдині на той час звіти про діяльність органів охорони здоров'я та санітарний стан республіки. 1925—34 — завідувач кафедри соціальної гігієни 2-го Харківського медичного інституту; водночас 1930 очолював відділення соціальної гігієни та патології Українського інституту охорони материнства і дитинства, 1930—34 — соціально-гігієнічний сектор

Українського інституту харчування (обидва — Харків). 1934—36 — завідувач сектору захворюваності Всеукраїнського інституту соціалістичної охорони здоров'я; водночас 1934—38 — старший науковий співробітник Інституту демографії та санітарної статистики АН УРСР; 1936—41 та 1945—52 — завідувач статистичного відділу Українського інституту епідеміології та мікробіології; 1938—45 — завідувач відділу статистики Українського НДІ туберкульозу (усі — Київ). Член Центральної науково-методичної санітарно-статистичної комісії Народного комісаріату охорони здоров'я СРСР (від 1944). Вивчав стан здоров'я населення України, поширення венеричних хвороб, проблеми дитячої смертності, соціальної медичної профілактики. Частина досліджень присвячена фітотерапії.

Основні праці

О санитарном состоянии сельских жилищ и мерах к улучшению жилищных условий // Тр. 11-го губернского съезда земских врачей Екатеринослав. губ. Екатеринослав, 1914. Т. 4; Материалы о социально-гигиеническом состоянии украинской деревни. Х., 1924; Социально-гигиеническая оценка проблемы рождаемости // Профилакт. медицина. 1925. № 11; Проблема пола. Х., 1926; Социально-гигиеническая оценка детской смертности. Х., 1930; Социально-медицинская профилактика. Теоретическое обоснование и практическая постановка. Х., 1931; Фитотерапия на сельском врачебном участке (В помощь сельскому участковому врачу). К., 1945; Лікарські рослини в терапевтичній практиці. К., 1959.

Рекомендована література

1. Коган В. Штрихи до портрету вченого // Агарт. 1996—97. № 5—6;
2. Томілін Сергій Аркадійович: Анотов. покажч., скорочені варіанти ст. та ін. мат.: До 125-річчя від дня народж. К., 2002;
3. Петрова З. П., Огнев В. А. Выдающийся украинский социал-гигиенист и демограф С. А. Томилин // Медицина сьогодні і завтра. 2013. № 4;
4. Вчені ХДМУ.

Ж. М. Перцева

Бібліографічний опис:

Томілін Сергій Аркадійович / Ж. М. Перцева // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2024. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-887003>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).